

în primul rând interesului specialiștilor. În același timp, prin limbajul accesibil în care au fost evocate evenimentele și în care au fost expuse punctele de vedere, autorul are marele merit de a fi reușit stabilirea unei comunicări directe cu cititorul obișnuit, nespecialist, dar interesat de cele întâmplate în trecut, căruia îi oferă informațiile necesare care să-i permită să își pună propriile întrebări și să identifice răspunsurile cele mai potrivite. Atenționăm însă asupra unor greșeli și confuzii apărute în urma traducerilor realizate, și recomandăm și consultarea lucrărilor istoricilor români care, în diferite articole sau volume, au abordat teme care se regăsesc și în volumul de față. De asemenea, considerăm că s-ar fi impus și o mai atentă consultare a fondurilor arhivistice românești, cum ar fi, de exemplu, cele existente în Arhivele Ministerului de Externe. Aceste observații nu diminuează valoarea volumului, motiv pentru care salutăm opțiunea autorului și editorilor de a-l publica în limba română, în beneficiul cititorilor interesați de acest subiect.

Marcela Sălăgean

Ion XENOFONTOV, *Războiul din Afghanistan (1979–1989) în memoria participanților din Republica Moldova. Realitate istorică și imaginar social*, Iași, Edit. LUMEN, 2010, 544 p.

Istoriografia românească din ultimele două decenii, cu directă referire și la cea din Republica Moldova (vezi contribuțiile bibliografice semnate de Valentina Eșanu și Ion Țurcanu)⁷, a încercat și continuă să refacă anumite coordonate esențiale, aflate într-un proces de confruntare și emulație, de inerție și resurecție întocmai, intenția de a regândi critic trecutul în variantă analitică/sintetică, comprehensiv modificată.

Între sugestiile exprimate și exersate îndrăzneț și pertinent figurează și un domeniu de recentă autonomie în peisajul hermeneutic, și anume Istoria Orală (IO), ca o altă experiență profesată în legătură cu acceptarea și adaptarea unor noi alternative ale cunoașterii istorice, conexe fenomenului normal de redefinire a demersurilor științifice.

În conjunctura favorizată de continua accelerare a ritmului istoric, reconstituirea trecutului „contemporan” presupune recursul la o diversitate de surse, dincolo de cele clasice, valorificând dinamica unui altfel de „flux”, ce propune un proces de renovare interioară și de interferare cu omonime intenții survenite din exterior. Tentativa de interpretare a istoriei actuale/recente impune drept corolar pentru seria de izvoare tradiționale (documentare sau narative/scrise), apelul la genul mărturiei orale, cu un net caracter informativ, indus dinspre segmentul de participanți-făuritori ai evenimentelor. Un discurs validat oportun în plan interdisciplinar cu privire la evaluarea sursei orale, admisă ca fiind trăită istoricește și complementară ori alternativă celei vechi, dimensionează acum percepția unui trecut/prezent, minor/major tratat în creionarea unor raporturi duale referitoare la existența și coexistența, în majoritate sau minoritate, într-un extins/restrâns areal spațial și temporal. Cercetările dezvoltate gradat în direcția enunțată și susținute concertat instituțional au problematizat câteva chestiuni legate atât de datul conceptual-metodologic, de utilajul și laboratorul propriu validat, cât și de cel strict factual, definit prin stratificarea ființării și acțiunii regimului totalitar în palier geopolitic.

Inițial disertație de doctorat, susținută și apreciată cu calificativul *cum laude* la Alma Mater Napocensis în anul 2006, cartea elaborată de Ion Xenofontov⁸ se cadează suitei de încercări incitante, –

⁷ Ion Țurcanu, *Bibliografia istorică a Basarabiei și Transnistriei*, Chișinău, Edit. Litera Internațional, 2005; *Bibliografia Istorică a României*, vol. XI (2004-2006), București, 2007 și vol. XII/1-2 (2007-2008), București, 2009, Cluj-Napoca, 2010.

⁸ Ion Xenofontov (1977), licențiat în istorie contemporană la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, Chișinău (1999), a urmat cursurile de masterat în Istorie Orală și Istoria Mentalităților (1999-2000) și cele de doctorat (2001-2006) la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (prof. univ. dr. Doru Radosav). A fost consultant, cu rangul de consilier de stat, în Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei (2007-2008). Actualmente este secretar științific la Institutul de Studii Enciclopedice (din 2008) și cercetător științific superior (prin cumul) la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” (din 2010) de la Chișinău. Este autor a 32 de articole și studii de specialitate apărute în țară și străinătate, precum și participant la 10 conferințe și simpozioane interne și internaționale. Abilitățile sale lingvistice și

germinate de evidente afinități electiv și selective, înfățișate pe un dublu eșichier, calitativ și cantitativ, – menite să aprofundeze generalitățile și particularitățile locului și rolului deținut de IO ca manieră aparte a discursului istoriografic, prin însăși metodologia proprie utilizată și prin teritoriile distinct cumulate, ca și prin interpretarea configurată și dialogul conlucrativ preliminar de apelul făcut la anumite domenii adiacente, precum antropologia, etnologia, psihologia, sociologia etc.

Autorul dezvoltă un inedit subiect istoriografic tocmai în ideea de a comensura faptic un obiect de lucru depistat în exteriorul arhivei ori bibliotecii, în virtutea coroborării unor posibile motivații personale și a diverse raționamente de sorginte conceptual-metodologică și etico-morală. Conștient de firescul reconsiderării funcției și rolului istoriei, de necesitatea rescrierii ei în strădania de a reface, astfel, relația dintre „adevăr” și „realitate” atunci când analizează, comparat și nuanțat, cele două modalități de discurs, oficial și neoficial, – dar și de faptul că, în pofida incipienței modalității de valorificare sub formă de articole ori studii, nu există încă o abordare complexă a problematicii respective, care să exploateze complementaritatea izvoarelor orale și publice -, semnatarul face acum dovada unui temerar racursiu științific exersat din perspectivă pluridisciplinară tocmai în intenția de a dejuca un iminent sentiment de ignorare ori suficiență, prin reflecții critice cu privire la imaginea de „sine” și privirea „celuilalt” în focalizarea războiului din Afghanistan (1979-1989), prin lentila amintirilor unora dintre contributorii din actuala Republică Moldova.

Pe întinderea a cinci capitole, a introducerii, concluziilor, bibliografiei, tronsonului de anexe (excelentă simbolistica fotografică!) și sumarului în engleză, I. Xenofontov încearcă, și reușește, – într-o structurare gândită ingenios și menită a înlesni interferarea abordării teoretice preliminare cu concreta tratare aferentă edificată pe un bogat material documentar excerptat -, să ne ofere privilegiat și conform propriei sale optici hermeneutice, o privire sintetică a temei propusă lecturii și implicit meditației.

Sintagma referențială utilizată în titlu și dezvoltată oportun prin fructificarea unui set de informații primare și secundare, denumește complexitatea unui fenomen generat de anumite realități istorice, delimitate spațial și temporal, investigate orizontal și vertical tocmai în ideea de a sublinia aportul metodei IO în extinderea câmpului de cercetare și de reevaluare a discursului istoric cu privire la colectarea și valorificarea depozițiilor, fapt admis atât ca un eficient mijloc de lucru științific, cât și drept un veridic dat reparatoriu din punct de vedere etic și moral pentru toți cei implicați, originari și viețuind într-un același circumscris areal geografic. Actul de reconstituire efectuat primordial prin apelul la memoria celor angrenați în conflictul armat sovieto-afghan, – alterat major/minor de ingerința istoriei oficiale, dar receptiv la forma „clasică” de interpretare dezvăluită de documentul istoric și de bogata istoriografie (sovietică/rusă, moldavo/românească și străină) –, ilustrează astfel specifice crâmpoșe de destine individuale și colective pentru un delimitat spațiu belic (1979-1989).

Un fond judicios chibzuit în modalitatea complementarității și interferenței unor factori distincți este analizat acum într-o expunere care înlesnește aflarea unor faze evolutive/involutive caracteristice epocii descrise. Prin travaliul efectuat în recuperarea unui imens material oral, corect interpretat în funcție de anumite canoane teoretice proprii IO, concepția de muncă adoptată de dl. Xenofontov poate fi acceptată dihotomic atât din voalate pricini de extracție subiectivă, cât și din altele de natură obiectivă, configurate de însuși stadiul incipient al stabilirii clivajului dintre realitatea istorică și imaginarul social în memoria participanților din Republica Moldova la războiul din Afghanistan.

Truda desfășurată în cele peste 500 de pagini ale volumului reiese îndrituit odată cu lectura atentă a capitolelor de variabile dimensiuni cantitative și calitative. Un prim segment se referă intrinsec la demersul hermeneutic întreprins în planul științei istorice „pro” și „contra”, – inclusiv la secvențialitatea contribuției moldovene, – dublat firesc de cel conceptual-metodologic, definit în repere concrete pentru efortul recuperativ desfășurat acerb și pertinent de autor în deceniul prim al mileniului trei.

Un alt segment edificat pe analiza datului arhivistic și livresc, coroborat cu inserarea mărturiilor de IO, – prin suita de interviuri proprii și a textelor reunite de Alexandru Vakulovski -, subliniază tocmai eșafodajul pregătirii teoretice și practice a combatanților din RSSM. Discursul istoric perceput ideologic și faptul de alteritate, cristalizate în paradigma antinomică de stat salvator „versus” victimă, mijloacele persuasive utilizate

---

profesionale sunt validate prin utila trudă științifico-editorială depusă atât în calitate de redactor, cât și de membru în colegiile directoare a patru reviste de profil din Republica Moldova și România.

într-un cadru marcat de premeditat manipulata psihoză informațională privind cauzalități și finalități, au concurat și facilitat reușita urgentată a fenomenului de recrutare și instruire în URSS și Afghanistan.

Cea mai extinsă și consistentă parte a cărții repertorizează global etapele războiului, configurând identificarea și denominarea adversarului și a rezistenței, a conflictelor militare și a discursului despre variate altercații identitare și diferite relații antagonice, cauzate de însăși manifestarea armatei aliate și existența populației civile într-un areal dimensionat de interacțiunea celor două civilizații antagonice. Semnatarul creionează elocvent seria de normalități și de contraste percepute în viața cotidiană a combatanților, ca de exemplu, excelenta surprindere a complexului consuetudinar de subordonare militară, numit „dedovșcina”, – ca și lexiconul aferent –, simbolistica asigurării logistice, cele câteva nivele ale petrecerii timpului liber și categorii ale viciului, unele acceptate drept conjuncturale sau endemice modalități de evadare temporară din spațiul conflictual, precum și multe construcții comunicative și limbaje convenționale specifice soldaților ori de altă natură similară, dintre care stratul subconștientului, – reprezentat de limba maternă –, se exercita ca un univers compensatoriu de supraviețuire spirituală într-un atare context belic.

Abordarea empirică efectuată de dl. I. Xenofontov prin investigarea subiecților în cadrul hermeneuticii interdisciplinar angajată cu privire la urmările războiului asupra vieții foștilor militari, îngăduie sublinierea unui stabil areal mental pentru o lume ambiguă și ermetică, stabilită de granițele trasate între existența fizică și dispariția totală, disimulate în manifestări conexe, încărcate de eresuri și superstiții, ca și de minima/maxima reinserție familială ori socială și șocul deschiderii voit integroare, „post 1989”, pentru luptătorii „afghani”, un sindrom în dimensiune compatibilă cu (in)existentul relevant de cazuistica experienței vietnameze.

Admitem ca viabil procedeul statuat de autor pentru fiecare capitol și subcapitol în parte, delimitate de binevenite considerații introductive și finale. Setul de concluzii terminale reiterează opinii validate de practica factuală și de necesitatea exersării metodei comparate întru înțelegerea celor două distincte arii socioculturale, definite prin mentalități colective și circumscrise unui imaginar sorgimentat de alteritate și identitate.

„Last but not least”, considerăm că demersul autorului, care folosește actul memoriei ca un discurs paralel cu cel al istoriei oficiale, concură meritoriul la rescrierea „istoriei trăite” într-o anumită zonă geografică și un precis interval temporal, situând în centrul atenției tocmai incidența dintre amintire și trecut, contribuind astfel la reabilitarea și impunerea mărturiei orale drept o viabilă resursă istorică, chiar și cu prețul efemer al consemnării „subiectivității” eroilor-naratori, dar numai într-un (alt)fel de „istorie alternativă” la cea general practică în zilele noastre.

Stelian Mândruț

Richard N. HAASS, *War of Necessity, War of Choice. A Memoir of two Iraq Wars*, New York, Simon & Schuster, 2009.

Această carte se dorește a fi o paralelă extrem de analitică între cele două războaie din Irak, între cei doi președinți Bush, tatăl și fiul, care au condus aceste războaie de pe poziția de comandanți supremi ai forțelor armate, precum și între efectele acestor războaie asupra SUA și a relațiilor lor internaționale. Ideea centrală a cărții lui Haass este aceea că, deși la prima vedere cele două războaie par similare, în esență au fost cât se poate de diferite.

Trecându-ne alternativ prin planurile temporale ale celor două administrații Bush, Haass navighează magistral, îmbinând amintirile și experiențele proprii cu o analiză comparativă menită să arate cât de diferite au fost cele două guvernări Bush, deși au fost conduse de președinți republicani provenind din aceeași familie. Însă, dincolo de acest aspect, Haass face o analiză amănunțită, tot comparativă, a celor două politici externe duse de cele două administrații Bush, care la rândul lor s-au dovedit a nu avea prea multe în comun prin inițiative, dar mai ales prin consecințe.